

ΑΡΧΕΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΚΑΙ

ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

«Τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι»
ΠΑΡΜΕΝΙΑΔΗΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ

† Heinrich Rickert Τακτ.Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg.—
Ernst Hoffman Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Erich Frank
Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Marburg. — Guido Calogero Καθ. τοῦ
Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας. — Ραφ. Δήμου, Καθ. τοῦ Πανεπιστη-
μίου Harvard τῶν Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς — Κ. Τριανταφυλλόπου-
λος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν. — August Faust Καθ.
τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Μιχ. Τσαμαδός. — Χ. Τζωρ-
τζόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. — Franz Boehm
ὑφηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Παν. Κανελλόπουλος. — Κων-
σταντῖνος Τσάτσος Καθ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. — Ἰωάν. Θεοδο-
ρακόπουλος Καθηγ. Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης. — Θεμ. Τσάτσος ὑφηγ.
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: Κ. Σ. ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗ

ΨΑΡΩΝ 41

1938

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗ ΣΥΚΟΥΤΡΗ

Γιατί μᾶς ἔφυγες τόσο νωρίς; Μήπως χτυποῦσε γιὰ Σένα ὁ Χρόνος ἀλλιῶτικα ἀπ' ὅ,τι χτυπάει γιὰ μᾶς; Μήπως ἦταν ὁ δικός Σου ὁ Χρόνος ἀληθινότερος ἀπ' τὸ δικό μας;

Γιατί μᾶς ἔφυγες χωρὶς κανέναν μας νὰ προειδοποιήσης; Ἴσως νὰ προλάβαιναν οἱ φίλοι Σου καὶ νὰ Σὲ πείθανε νὰ μείνης! Ἴσως νὰ σὲ πείθανε καὶ οἱ ἐχθροί Σου, ὅν τῶξεραν!

* * *

Κάποτε—δὲν πᾶνε πολλὰ χρόνια—ἀποχαιρέτισα ἀπ' τὶς ἴδιες αὐτὲς σελίδες τὸν Φῶτο Πολίτη. Νέος ἔφυγε κι' Ἐκεῖνος. Ἀκόμα πιὸ νέος μᾶς ἔφυγε σήμερα ὁ Ἰωάννης Συκουτρῆς. Ἡ ἱστορία καὶ κριτικὴ τῆς Λογοτεχνίας εἶνε καταδικασμένη, ὅπως φαίνεται, νὰ πενθῆ στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ κλαίη τοὺς πιὸ διαλεχτούς της ἐργάτες προτοῦ καλὰ-καλὰ νὰ τοὺς χαρῆ. Μεγάλο ἦταν χθὲς τὸ πένθος γιὰ τὸν Φῶτο Πολίτη. Μεγάλο εἶνε σήμερα τὸ πένθος γιὰ τὸν Ἰωάννη Συκουτρῆ. Σὲ ἔρημους τόπους εἶχε προβάλει ἡ δυνατὴ καὶ ἄξια μορφὴ τους. Φεύγοντας, ἀφήκαν πίσω Τους ἔρημιὰ ἀκόμα μεγαλότερη. Λίγοι ὑπάρχουν στὴν Ἑλλάδα, πολὺ λίγοι! Δὲν ἔπρεπε νὰ φεύγουν οἱ Μοναδικοί!

Ὁ Ἰωάννης Συκουτρῆς ἦταν ὁ πρῶτος στὴν Ἑλλάδα κλασσικὸς φιλόλογος, πὺ ζήτησε νὰ ξυπνήσῃ χαρὲς ἀληθινὰ πνευματικὲς. Οἱ κλασσικοὶ μας φιλόλογοι—πὺ ἀνάμεσά τους δὲν ἔλειψαν βέβαια, οὔτε λείπουν οἱ καλοὶ γραμματικοὶ—δὲν καταφέρανε νὰ συνδέσουν τὸ γράμμα μὲ τὸ πνεῦμα, τὴ λέξη μὲ τὸν Λόγο! Ὁ Συκουτρῆς ἦταν ὁ πρῶτος, πὺ δοκίμασε νὰ καλλιεργήσῃ τὴν κλασσικὴ φιλολογία σὰν ἄνθρωπος πνευματικὸς καὶ σὰν ζωντανὸς παιδαγωγός. Γι' αὐτὸ εἶνε ὁ Συκουτρῆς ὁ πρῶτος στὴν Ἑλλάδα κλασσικὸς φιλόλογος, πὺ ἀγαπήθηκε ἀπ' τοὺς νέους. Διψασμένοι πηγαιναν οἱ νέοι μας στὴν κλασσικὴ φιλολογία γιὰ ν' ἀντλήσουν ζωὴ καὶ πνεῦμα. Πρὶν ἀπ' τὸν Συκουτρῆ δὲν βρῖσκανε παρὰ μόνο λέξεις, τύπους καὶ νεκρὰ γράμματα. Πῶς ἦταν δυνατόν νὰ μὴν ἀγαπήσουν τὸν Συκουτρῆ, νὰ μὴ νοιώσουν χαρὰ στὸ ἀντίκρουμά Του; Χαρούμενος κι' Αὐτὸς τοὺς καλοῦσε κοντά Του, τοὺς ἔβαζε νὰ κάθονται γύρω Του, σὰν πρῶτος ἀνάμεσα στοὺς ἴσους μιλοῦσε κ' ἔπαιζε, χαιρόταν καὶ λαχταροῦσε μαζί τους, σὰν ἄνθρωπος καὶ δάσκαλος ἀληθινὸς δεχόταν τὴν ἀντίρρηση κι' ἀφινε ἐλεύθερο τὸ νέο νὰ ἐκδηλώνη τὴν πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ του πρωτοβουλία. Δὲν εἶχε ἀνάγκη

ὁ Συκουτρῆς νὰ φοβηθῆ τὴν ἀντίρρηση, τὴν ἐλεύθερη ψυχὴ καὶ τὴν ἀτομικὴ ὑπαρξὴ τῶν μαθητῶν του. Καὶ μήπως ἦταν αὐτὸ μονάχα, ποὺ τὸν ξεχώριζε ἀπὸ τοὺς πρὸ πολλοὺς ἄλλους δασκάλους; Ὁ Συκουτρῆς ἤξερε, ὅτι ὅσο πρὸ παλῆς εἶνε οἱ ἀξίες καὶ οἱ ἀλήθειες, ποὺ τάχθηκε ὁ δάσκαλος ν' ἀποκαλύψῃ τόσο περισσότερο πρέπει — ἂν εἶνε (κι' ὅσες εἶνε) ἀξίες γνήσιες κι' ἀλήθειες — αἰώνιες νὰ τὶς φέρῃ σ' ἐπαφὴ ὀργανικὴ καὶ ἄμεση μὲ τὴ ζωὴ τὴ σημερινή. Ὁ Συκουτρῆς, μὲ τὴν πνευματικὴ εὐρύτητα, ποὺ τὸν ἐχαρακτήριζε, ἦταν σὲ θέσῃ νὰ ξεκινᾷ ἀπ' τ' ἀρχαῖα κείμενα καὶ νὰ φθάσῃ στὴ σημερινή μας νεοελληνικὴ ποίηση. Μὲ τὴν ἴδια μέθοδο ποὺ ἐρμηνεύουμε τὴ νέα ποίηση, προσπαθοῦσε ὁ Συκουτρῆς καὶ ἐρμηνεύσῃ καὶ τ' ἀρχαῖα τὰ γράμματα. Ἔτσι στὰ μάτια τῶν μαθητῶν του ἐπαιρνε μιὰν ἐνότητα ἢ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ κόσμου, μιὰν ἐνότητα, ποὺ ὑπάρχει βέβαια μέσα της, μὰ ποὺ δὲν εἶχαν φροντίσει οἱ δασκάλοι μας νὰ τὴν ἀποκαλύψουν. Ὁ Συκουτρῆς ἦταν ὁ πρῶτος στὴν Ἑλλάδα κλασικὸς φιλόλογος, ποὺ καὶ τοὺς ἀρχαίους ἤξερε νὰ ἐρμηνεύῃ ἀριστα — καὶ τὴ νεοελληνικὴ ποίηση ἦταν σὲ θέσῃ ν' ἀγαπήσῃ — καὶ τὸ νεώτερο εὐρωπαϊκὸ πνεῦμα εἶχε ταχθῆ ν' ἀποκαλύψῃ στοὺς νέους. Ἡ φωνὴ Του ἦταν γεμάτη παλμὸ πνευματικὸ καὶ γι' αὐτὸ στυκνοῦσε. Οἱ ἀπόψεις καὶ οἱ ἀρχές του — ἀδιάφορο, ἂν σωστὲς ἢ ἐσφαλμένες — βρῖσκανε μιὰ δικαίωση στὴ ζωντανή Του προσωπικότητα. Τὸ πνεῦμα Του ἦταν ὀξὺ κι' ἡ γλῶσσα Του ἀκόμα ὀξύτερη. Ὁ Συκουτρῆς — ἀδιάφορο σὲ ποιῆς ἐπάλλξεις — ἦταν ἀγωνιστής. Ἦταν ξεχωριστὴ χαρὰ νὰ τὸν ἀκούς νὰ Σ' ἀντικρούῃ καὶ νὰ Σὲ σέβεται. Ὁ Συκουτρῆς, παρ' ὅλο τὸ πάθος ποὺ τὸν ἐχαρακτήριζε στὸν ἀγῶνα, ἤξερε νὰ σέβεται ὅσους πολεμοῦσε πνευματικά, δηλαδὴ ἐκείτους, ποὺ ἦσαν ἀξιοὶ ν' ἀντιμετωπισθοῦν μὲ ὄπλα πνευματικά. Καὶ περισσότερο ἀπ' ὅλους ἤξερε νὰ σέβεται — ὅπως τ' ὅπαμε πρὸ πάντων — τοὺς νέους. Γι' αὐτοὺς ζοῦσε ὁ Συκουτρῆς.

Κι' ὅμως ὁ Ἰωάννης Συκουτρῆς δὲν ἐγίνε καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου !

Παναγιώτης Κανελλόπουλος